

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора мистецтвознавства, професора,
завідувача кафедри дизайну Луцького національного технічного
університету Наталії Владиславівни Склярєнко**
на дисертаційну роботу **Аміни ГАСЕМ**
на тему: **«МЕТОД ДЕКОНСТРУКЦІЇ В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ: ВИТОКИ,
КОНЦЕПТИ, ЗАСОБИ ФОРМОУТВОРЕННЯ»**,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 022 «Дизайн»
галузь знань 02 «Культура мистецтво»

Актуальність теми дослідження

Сучасний розвиток індустрії моди відбувається у контексті трансформацій світової візуальної культури та пошуку нових моделей культурної стійкості, національної ідентифікації та адаптації України в умовах війни. У цьому контексті дисертаційне дослідження Аміни Гасем стає важливим кроком до критичного осмислення українськими дизайнерами культурних змін, нестабільності, руйнування та майбутнього відновлення цілісності через використання методу деконструкції у дизайні загалом та у проектуванні одягу зокрема. Це призводить до актуалізації сучасної тенденції відмови від уніфікованої масової моди на користь індивідуалізації, самовираження, варіативності.

Розвиток парадигми деконструктивізму також створює підґрунтя для формування нової візуальної мови, яка пов'язана із цифровізацією дизайну одягу. Технології 3D-моделювання, створення одягу в AR/VR-середовищі розширюють можливості експериментального формотворення, у якому форма є втіленням не результату формотворення, а самого процесу.

Особливої актуальності набуває метод деконструкції як інструмент екологічно відповідального проектування одягу у контексті звернення до засад сталого розвитку. В умовах надмірного виробництва, споживання ресурсів, накопичення відходів, забруднення середовища метод деконструкції перетворюється на метод трансформації, повторного компонування наявного одягу, залишків текстилю, сприяючи розвитку апсайклінгу, сталого дизайну, кастомізації, артизанальних практик. У цьому контексті підтвердженням актуальності обраної теми є виконання дисертаційної роботи у межах науково-дослідної теми «Сталий розвиток як вектор формування сучасної проєктної культури» (номер держ. реєстр.: 0122U200902) протягом 2022-2025 рр. відповідно до плану науково-дослідної роботи факультету «Дизайн середовища» ХДАДМ.

Потрібно відзначити значний потенціал методу деконструкції для професійної підготовки дизайнерів, що демонструє Аміна Гасем як практикуючий дизайнер одягу. У сучасній дизайн-освіті практики трансформативного формоутворення одягу розглядаються як спосіб формування екологічно орієнтованого проектного мислення та поведінки.

Отже, у мистецтвознавчому середовищі України наукове осмислення методу деконструкції в дизайні одягу є необхідним напрямом дослідження, спрямованим на формування сучасної методології дизайну, орієнтованої на розробку нових моделей сталого проектування.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи є достовірними та достатньо обґрунтованими. Їх достовірність підтверджується ґрунтовним опрацюванням теоретичної бази дослідження, що охоплює наукові праці з філософії, культурології, мистецтвознавства, теорії моди, історії та теорії дизайну, сформовані у список використаних джерел (212 позицій, с. 170-189). Комплексний характер дисертаційного дослідження забезпечує цілісне осмислення методу деконструкції в соціокультурному, мистецтвознавчому, проектному та інноваційно-технологічному вимірах.

Важливим підтвердженням отриманих результатів є логічно структурований у додатках візуальний матеріал, зокрема фото колекцій одягу з провідних журналів мод, відеоматеріали з сайтів відомих дизайнерів одягу та модних брендів, музейні каталоги, роботи з цифрових платформ Instagram і Pinterest (додаток Б, с. 198-262). Цінність та змістовність результатів підкреслюють схеми, що містять узагальнення теоретичного матеріалу (додаток А, с. 191-197).

Основні наукові положення та висновки дисертації Аміні Гасем узгоджуються з метою та завданнями роботи, послідовно розкривають еволюцію, концептуальні засади методу деконструкції та можливості трансформативного формоутворення. Сформований понятійно-термінологічний апарат дослідження відповідає тематичній спрямованості роботи, дозволяє точно описувати явища, процеси та форми дизайн-об'єктів у межах деконструктивного підходу (с. 46-52). До того ж, достовірність та обґрунтованість положень доведена їх практичним застосуванням у дизайн-освітній діяльності.

Вибір методів у дисертації загалом відповідає її мистецтвознавчій спрямованості та дизайнерським практикам (с. 58-59). Дисертантка розглядає деконструкцію одночасно як культурний феномен, засіб формоутворення та проектний підхід, доцільно обираючи комплексний підхід, що об'єднує історичні (історико-типологічний метод), культурологічні, мистецтвознавчі

(морфологічний та образно-стилістичний методи аналізу), практично-експериментальні методи.

Загалом наукові результати, отримані Аміною Гасем, є чітко структурованими, взаємопов'язаними, науково значущими та придатними для використання у теорії та практиці дизайну.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація Аміни Гасем вирізняється логічно впорядкованою структурою, містить вступ, чотири розділи, висновки та список використаних джерел (212 позицій). Загальний обсяг дисертації 287 стор., з яких основного тексту 189 стор. Додатки (с. 190-287) включають 9 схем, ілюстрації та матеріали апробаційного характеру.

У *вступі* (с. 18-27) обґрунтовано актуальність теми, здійснено вибір мети та завдань роботи, що спрямовані на виявлення особливостей методу деконструкції як сучасного напрямку дизайну одягу (с. 21). Дисертантка визначила об'єкт, предмет, методи дослідження, окреслила наукову новизну та практичну цінність.

Перший розділ «Історіографія питання. Джерела і методи дослідження» (с. 28-60) формує необхідне теоретико-методологічне підґрунтя дослідження та має виправдану структуру. Аміна Гасем акцентує увагу на аналізі стану наукової розробки теми деконструктивізму. Важливим досягненням дисертантки є уточнення та обґрунтування термінології, зокрема визначення ключових смислових осей дослідження (форми, матеріальності, одягу, тіла), що структурують теоретичні концепції осмислення деконструктивної форми. Авторка здійснила фахову характеристику джерел та методів дослідження, підкресливши складність та багатовекторність явища деконструкції.

Цінність *другого розділу «Деконструктивізм в дизайні одягу в контексті постмодерністської культури»* (с. 61-84) визначається формуванням концептуально-смислових засад та формотворчого потенціалу методу деконструкції у дизайні одягу в контексті історичного розвитку візуальної культури постмодернізму. Аміна Гасем доводить, що філософські, соціокультурні, мистецькі та середовищні передумови обґрунтували еволюційні трансформації деконструктивізму як стилю та як методу формоутворення. Важливим результатом дослідження стало переосмислення одягу з позицій синтезу раціональної та ірраціональної основ деконструктивного формотворення як відкритої гнучкої дизайн-системи, яка демонструє складність та гібридність сучасної візуальної культури.

Третій розділ «Креативні стратегії деконструктивного підходу в концептуальному дизайні XX – початку XXI століть» (с. 85-125) визначає

специфіку концептуальних, конструктивних і технологічних підходів до деконструктивного формотворення японської, бельгійської, британської, американської та цифрової шкіл дизайну одягу. Дисертантка позиціонує трансформаційне формоутворення як одну з ключових складових методології деконструктивного підходу в дизайні одягу, що забезпечує можливість формувати нові принципи організації форми, заснованої на динаміці, варіативності та процесуальності. Доцільність розробки цих принципів доведено Аміною Гасем практично та сформовано нею трирівневу модель і авторський освітній модуль «Трансформаційне формоутворення» для розвитку деконструктивного мислення дизайнерів.

Четвертий розділ «Інноваційні технології як формотворчий потенціал тенденцій розвитку методу деконструкції» (с. 126-164) засвідчив увагу дисертантки до перспектив розвитку методу деконструкції під впливом цифрових технологій, екологічних та артизанальних практик. Позитивним моментом роботи є осмислення одягу як динамічної, інтерактивної та адаптивної системи, яка здатна змінюватися у часу, реагувати на тіло та середовище. Тому деконструкція пов'язана із ідеями процесуальності, відкритості, саморегуляції. Важливим є обґрунтування поняття неоеконструкції як основи для формування нового мислення дизайнера та концепції сучасної дизайн-освіти, де дослідження має більшу цінність, ніж отриманий результат. Головна цінність цього розділу полягає в розумінні того, що неоеконструкція відображає нову парадигму ХХІ століття, яка характеризується взаємодіями, змінністю і гібридністю.

ВИСНОВКИ (с. 165-169) відповідають меті та завданням, демонструють здатність дисертантки узагальнювати та критично оцінювати значні обсяги наукового матеріалу.

Представлена дисертація відповідає паспорту спеціальності 022 «Дизайн».

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному теоретичному обґрунтуванні деконструкції як методу формотворення в дизайні одягу в історичному, філософському та соціокультурному контекстах. Вперше дисертантка систематизувала принципи, прийоми та засоби трансформації костюма, що створило теоретичну основу для аналізу і практичного проєктування деконструктивних форм, сформувало методологічний інструментарій сучасного дизайну.

Головна наукова цінність роботи полягає в осмисленні деконструкції як цілісного методу проєктування відкритої, динамічної та адаптивної форми одягу, яка розвивається у часі та здатна до самоорганізації. Введення поняття

темпоральність пояснює процесуальність деконструкції та розширює морфологічний аналіз одягу часовим виміром.

Авторським узагальненням є трактування сучасного розвитку методу деконструкції як переходу до неоеконструкції, що пов'язана із культурними, естетичними та технологічними змінами у дизайні одягу. Поєднання методу деконструктивізму з цифровими технологіями, адаптивними і біоматеріалами, артізанальними практиками та принципами сталого розвитку розкриває перспективи неоеконструктивного формотворення.

Одержані наукові результати демонструють розвиток інноваційних моделей одягу, здатних забезпечити конкурентоспроможність, суспільну стійкість та національну ідентичність, що є важливим для сучасного дизайну України.

Повнота викладу положень дисертації в опублікованих працях

Дисертанткою опубліковано 6 статей у фахових виданнях України категорії Б (з них, лише 1 – у співавторстві з науковим керівником), що повністю відповідає вимогам до захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Апробацію матеріалів дисертації підтверджують 10 публікацій, зокрема 1 стаття у міжнародному виданні та 9 праць, що представляють матеріали науково-практичних конференцій різних рівнів.

Усі наукові положення та результати дослідження отримано Аміною Гасем особисто.

Відповідність вимогам академічної доброчесності

Текст дисертації підтверджує дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності. Усі наукові ідеї, результати досліджень та фрагменти праць інших авторів супроводжуються відповідними посиланнями на використані джерела. За результатами інструментальної перевірки у дисертаційній роботі Аміни Гасем не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації або інших порушень, які б могли викликати сумніви стосовно самостійного виконання дослідження.

Практичне значення дисертаційного дослідження

Практичне значення роботи полягає у можливості використання розроблених авторкою теоретичних положень в освітньому процесі для підготовки фахівців з дизайну одягу. Методологічні напрацювання Аміни Гасем можуть бути введені до структури освітніх програм і методичних рекомендацій до підготовки практичних занять. Деконструктивний підхід у дизайні одягу забезпечує розвиток концептуального креативного мислення та знаходить ефективну реалізацію у професійній діяльності дизайнерів-модельєрів.

Результати дисертації впроваджено в освітній процес кафедри дизайну тканин та одягу Харківської державної академії дизайну і мистецтв, що підтверджено Актом про впровадження результатів дослідження (с. 263, додаток В). Окремі положення дисертації застосовуються у практичних завданнях навчальних дисциплін «Формоутворення» (схема 7, с. 195) та «Моделювання пластичної форми костюма» для студентів спеціальності 022 Дизайн у межах ОПП «Дизайн одягу (взуття)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

За результатами практичної апробації реалізовано творчо-експериментальний проєкт зі студентами 3 курсу та представлено студентські творчі роботи на виставці «Пластичні метаморфози» (29 вересня 2025 р.) під керівництвом Аміни Гасем, що підтверджено повідомленням на сайті ХДАДМ, каталогом робіт (с. 274-280), колекцією «Форма тиші» (с. 281-287). Представлені роботи доводять ефективність застосування методів деконструкції та трансформаційного формоутворення у процесі проєктування сучасного костюму.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Разом із загальною позитивною оцінкою дисертації, слід висловити деякі зауваження та міркування.

1. У розділі 1, п. 1.2, представлений детальний аналіз понятійно-термінологічного апарату, проте потребують додаткового обґрунтування окремі поняття, зокрема *антиформа* (с. 47), *асексуальність* (с. 47-48), *контрпозиція* (с. 48), *мімікрія конструкції* (с. 51). Рекомендовано винести визначення наукових термінів, якими насичено дослідження, у глосарій як окремий додаток.

2. У розділі 2, п. 2.1, виокремлено періодизацію розвитку деконструктивізму як стилю. Водночас потребують уточнення його структура та аргументація через неточність визначення еволюційних етапів: у тексті п. 2.1 проаналізовано 4 етапи (с. 61-68); наприкінці п. 2.1 виокремлено 5 періодів (с. 69-70), а на схемі 1 виділено 7 етапів розвитку деконструктивного підходу в дизайні одягу (с. 191, додаток А, схема 1).

3. У розділі 3, п. 3.1 «Формотворчі пошуки деконструктивістів XX століття» (с. 85-100) міститься інформація, яка виходить за межі окресленого періоду і торкається явищ XXI століття – цифрова мода 2010-х років, глітч-естетика, 3D-моделювання, що створює хронологічну суперечність між назвою пункту та змістом. Доцільно змінити назву пункту 3.1 або перенести цифрові практики до розділу 4.

4. У розділі 3, п. 3.2.1, видається суперечливим поділ трансформації на зовнішню та внутрішню (с. 111-112), оскільки перераховані особливості трансформації проявляються в обох виділених типах. Тому необхідно визначити більш чіткі критерії для такого поділу.

5. У тексті дисертації присутні окремі помилки та неточності, що потребують виправлення, зокрема:

- термінологічна помилка, пов'язана із підміною понять «деконструкція» та «реконструкція» (с. 5; 16; 58; 59; 74; 79; 92; 140; 151; 168), оскільки ці терміни відображають різні проєктні аспекти;

- фактологічна помилка, що стосується складу «Антверпенської шістки» (с. 90-91), куди дисертантка помилково включила Мартіна Маржелу та Юргена Демельмейстера, які дійсно були тісно пов'язані із антверпенським середовищем, проте не належали до шістки;

- порушення єдиного стилю бібліографічного оформлення: для оформлення списку використаних джерел (с. 170-189) використано одночасно два наукових стандарти ДСТУ2015 та АРА.

Проте окреслені дискусійні моменти мають виключно рекомендаційний характер та не применшують цінність та загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота **Аміни ГАСЕМ «Метод деконструкції в дизайні одягу: витоки, концепти, засоби формоутворення»** є самостійною завершеною науковою працею, яка формує цілісне наукове уявлення про формотворчі можливості методу деконструкції у проєктуванні одягу, що розширює методологічний інструментарій сучасного дизайну. Теоретичні результати дослідження є науково обґрунтовані та достовірні, достатньо апробовані у фахових виданнях мистецтвознавчого спрямування, мають практичну цінність та є важливими для розвитку мистецтвознавства та сфери дизайну.

Таким чином, дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає чинним вимогам МОН України за структурою, змістом та оформленням, ступенем актуальності та новизни, обґрунтованістю наукових положень та повнотою висновків, науковим рівнем та практичною цінністю, а її авторка **Аміна ГАСЕМ** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 «Дизайн».

Офіційний опонент,
доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри дизайну
Луцького національного
технічного університету

Н. В. Скляренко

ВІРНО:
Начальник відділу кадрів
"06" 08 2026р.

Ю. Б.

